

**KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA BANK
KREDITLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI**

Ilmiy rahbar: **B.Abdukarimov**

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” kafedrası assistenti

Po‘latjonov Muhammadaziz Temurbek o‘g‘li

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Kichik biznes – bu iqtisodiyotda asosiy o‘rinni egallovchi va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydigan sohaga kiradi. Ushbu sektor aholining bandligini oshirish, innovatsiyalarni joriy etish va o‘zini o‘zi band qilgan qatlamni kengaytirishda alohida o‘rin tutadi. Kichik biznesni samarali kreditlash orqali mamlakatda ko‘plab yangi ish o‘rinlari yaratiladi, innovatsion loyihalar rivojlanadi va iqtisodiyotni raqobatbardosh qilish imkoniyati oshadi. Shu sababli, banklarning kredit siyosatini takomillashtirish hamda davlat va moliyaviy institutlar ishtirokida kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Kichik biznes subyektlari rivojlanishida moliyaviy resurslar – ayniqsa, bank kreditlari asosiy manbalardan biri hisoblanadi. Ko‘p hollarda tadbirkorlar o‘z biznesini boshlash, uni kengaytirish yoki yangilash uchun banklardan jalb qilingan qarz mablag‘lariga tayanadi.

Bank kreditlari kichik biznesga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- Asosiy va aylanma kapitalni to‘ldirish
- Yangi texnologiyalar va uskunalarni xarid qilish
- Ishlab chiqarish quvvatini oshirish
- Yangi ish o‘rinlarini yaratish
- Mahsulot va xizmatlar assortimentini kengaytirish

Kichik biznes iqtisodiyotda muhim ahamiyatga ega bo‘lib, davlat va jamiyat taraqqiyotida asosiy harakatlantiruvchi kuch hisoblanadi. Ushbu sohaning barqaror rivojlanishi uchun tadbirkorlarga moliyaviy resurslar, ya’ni yetarli darajada mablag‘ talab qilinadi. Ko‘plab tadbirkorlar o‘z bizneslarini boshlash yoki kengaytirish jarayonida mavjud kapitallari yetishmaganda bank kreditlariga murojaat qilishadi.

Bank kreditlari kichik biznes uchun asosiy moliyaviy manbalardan biri hisoblanadi. Kreditlardan foydalanish hisobiga tadbirkorlar ishlab chiqarish hajmini oshirish, yangi texnologiyalarni joriy qilish, zamonaviy asbob-uskunalarni sotib olish, xizmatlar turlarini kengaytirish va natijada yangi ish o‘rinlarini yaratish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Kredit mablag‘lari kichik biznes korxonalarining raqobatbardoshligini oshiradi va ularni bozorga faolroq kirib borishiga xizmat qiladi. Kichik biznes uchun bank kreditlari qisqa va uzoq muddatli bo‘lishi, shuningdek, o‘zgaruvchan yoki qat’iy foiz stavkalari bilan ajratilishi mumkin. Ko‘plab banklarda aynan kichik biznes subyektlari uchun soddalashtirilgan tartibda kredit olish imkoniyatlari mavjud. Lekin sohani kreditlashda ayrim muammolar ham mavjud: yuqori foiz stavkalari, garov ta’minotiga qo‘yiladigan yuqori talablar, tadbirkorlarning moliyaviy savodxonligining pastligi, aksariyat holatlarda kredit olish uchun zarur bo‘lgan hujjatlarning ko‘pligi va ariza ko‘rib chiqish muddatining uzoqligi.

Mazkur muammolarni kamaytirish va kichik biznesga ko‘proq yordam berish maqsadida davlat tomonidan turli dasturlar, kafolatlar va subsidiyalar yo‘lga qo‘yilmoqda. Chet el tajribasida ham davlat tomonidan kafolatli kreditlar, yengillashtirilgan tartiblardagi mikrokreditlar va startaplarni qo‘llab-quvvatlash uchun grantlar keng qo‘llaniladi. Shuningdek, kichik biznes subyektlarini kredit resurslari bilan yanada ko‘proq ta’minlash uchun banklar kredit mahsulotlarini soddalashtirishi, raqamli va onlayn xizmatlarni kengaytirishi, tadbirkorlar uchun konsultatsiya va moliyaviy savodxonlik dasturlarini yo‘lga qo‘yishi zarur. Bu esa o‘z navbatida iqtisodiyotning

barqaror va jadal rivojlanishiga, raqobatdosh, innovatsion va samarali kichik biznes muhitining shakllanishiga xizmat qiladi. Davlat tomonidan kichik biznes kreditlarini qo‘llab-quvvatlash tizimi bir necha asosiy yo‘nalishlarda amalga oshiriladi. Quyida bu qo‘llab-quvvatlashning asosiy shakllari va mexanizmlari haqida batafsil ma’lumot keltiraman:

Ko‘plab kichik biznes subyektlari kredit olishda yetarli garov ta’minotini taqdim eta olmaydilar. Davlat bu holatda maxsus jamg‘armalar yoki kafolat fondlari orqali banklar uchun kreditlarning bir qismini kafolatlaydi. Ya’ni, tadbirkor garov qo‘yish imkoni bo‘lmasa, davlat kafolatchi sifatida chiqadi va banklar xavfni kamaytirgani uchun kichik biznesga kredit berishga tayyor bo‘ladi.

Davlat ayrim hollarda kichik biznes uchun ajratiladigan kreditlarning foiz stavkalarining bir qismini subsidiya qilib, ularni arzonlashtiradi. Bunda tadbirkor kreditga pastroq foiz stavkada ega bo‘ladi va to‘lanadigan umumiy xarajatlar kamayadi. Davlat va banklar hamkorligida kichik biznes uchun maxsus, uzok muddatli va past foizli kredit liniyalari yo‘lga qo‘yiladi. Ba’zi sohalar yoki hududlar bo‘yicha ustuvorlik berilgan loyiha va startaplar uchun alohida dasturlar ishlab chiqiladi.

Kichik biznes subyektlari kredit olish jarayonida duch keladigan qiyinchiliklarni yengib o‘tishi uchun davlat tomonidan maxsus konsultatsion markazlar, treninglar, seminarlar tashkil qilinadi. Bu orqali tadbirkor kredit olish jarayonini, zarur hujjatlarni va moliyaviy rejalashtirishni to‘g‘ri tashkil qilishni o‘rganadi. Ayrim hollarda startap yoki innovatsion loyihalarni rivojlantirish uchun davlat to‘g‘ridan-to‘g‘ri grantlar (qaytarilmaydigan mablag‘lar) yoki subsidiyalar (ma’lum shartlar asosida yordam mablag‘lari) ajratishi mumkin. Bu mablag‘lar ko‘pincha biznesni boshlash yoki kengaytirish uchun yetishmayotgan asosiy vositalarni sotib olishga yo‘naltiriladi. Kredit mablag‘larini olish va ulardan foydalanishda ayrim soliqlar bo‘yicha yengilliklar, bojxona to‘lovlarida imtiyozlar ham taqdim etilishi mumkin. Bu

ham kichik biznes uchun qo‘shimcha qulay shart-sharoitlarni yaratadi. Kredit ajratish va qaytarish bilan bog‘liq tartiblarni soddalashtirish, ortiqcha byurokratiya va hujjatbozlikni kamaytirish orqali tadbirkorlarning bank bilan ishlashidagi yengilliklar ta‘minlanadi.

Davlat kichik biznes uchun kreditlarni qo‘llab-quvvatlash orqali tadbirkorlik muhitining yaxshilanishiga, yangi ish o‘rinlarining yaratilishiga va iqtisodiy taraqqiyotga zamin yaratadi. Bank kreditlarini olish imkoniyatini oshirish va ularni sodda hamda arzon qilish kichik biznes uchun juda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, davlat tomonidan yuritilayotgan dastur va imtiyozlar tadbirkorlar faoliyatining izchil rivojlanishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabyotlar:

1. Karimov, S.A. "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik asoslari". – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
2. Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish muammolari. Ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Rasulov, B.X., Yusupova, N.I. "Bank ishi va kreditlash". – Toshkent: Akadernashr, 2021.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari (2021-2023 yillar) – Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishga oid rasmiy hujjatlar to‘plami.